

zoetrope montaj

NKÜ Mimarlık, Mimari Tasarım I
2014

Şeyler... bir görünür bir kaybolur...

Onyedinci yüzyıldan itibaren yapılan optik deneyler ve sinemanın öncülleri olarak art-
imge yaratım makinaları... Birer okuma
aracı olarak thaumatrope ve zoetrope'lar ile
İstiklal Caddesi üzerinden bir okuma
denemesi...

"Art-imgeler Goethe'nin Renkler Kuramı'nda
belirttiği gibi önemli optik birer fenomendir.
Antik dönemden beri bilinen art-imgeler,
18. yüzyılın sonlarına dek derinlemesine
irdelenmemiş ve optik alanın dışında
tutulmuştur. Art-imgeler hayali ya da salt
görünüşler kategorisi içinde
değerlendirilerek önemsenmemişlerdi. 19.
yüzyılın başlarında, özellikle Goethe ve onu
izleyen fizyolojistler için optik illuzyon diye
bir şey yoktu: Sağlıklı bedensel gözün
deneylediği her şey gerçekten de optik
hakikatti".

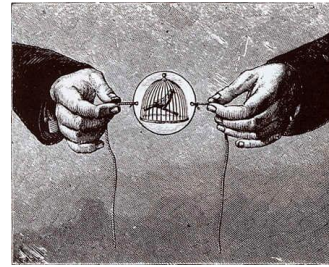
Thaumatrope(1825) (mucize çevirici)

İlk optik aygıtlardan biri olan thaumatrope
Dr. John Paris tarafından yapıldı. Her iki
tarafında birer çizim yer alan ve yanlardan
iplikler ile tutturulan küçük daire biçimli

disk, ipliklerin çekilmesiye
döndürülebiliyordu. Örneğin bir yüzünde
kuş resmi, diğer yüzünde kafes resmi olan
bir disk döndürüldüğünde, kafes içinde bir
kuş imgesi yaratıyordu. Başka bir diskte
ise bir yüzde yer alan kel bir adamın
portresi, diğre yüzde ise bir peruk
görülüyordu.

Recreations Physiques,
A. Castillon, Paris: Hachette, 1863

İlk el yapımı thaumatrope
William Henry Fitton

Paris'in yaptığı ilk thaumatrope seti, 1825

Art-imge yaratımı Paris'in belirttiği gibi:

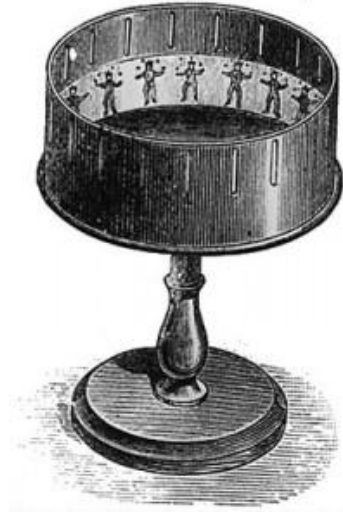
*"Bir nesnenin imgesi, gözün arka kısmında yer alan retina ya da optik sinir üzerinde belirdiğinde, göz bu nesneyi görür; ve deneylerle, anlığın algıladığı izlenimin, görüntü kaybolduktan sonra saniyenin sekizde biri kadar daha kalıcı olduğu kanıtlanmıştır... Thaumatrope işte bu optik ilkeye dayanır; imgenin retina üzerinde oluşturduğu izlenim, ki bu diskin bir yüzünde belirir, diskin öbür yüzünde resmedilen imge göze görünür hale geldiğinde henüz silinmemiştir; sonuç olarak diskin her iki tarafını da aynı anda görürsünüz"**

"Biz bakmanın içinde yaşamıyoruz; bilgimiz parçalardan oluşan bir yapıdır; yani parça parça, bölmelerden ve derecelerden oluşacak şekilde üretilmek durumundadır... dış dünyada herkes az çok aynı şeyi görür ancak hepsi bunu dile getirmmez. Kendini tamamlamak için her şey bazı anlardan, bir sonrakinin bir öncekini de içerdiği birbirini izleyen bir dizi süreçten geçer ve böylece kendini olgunlaştırır" (orijinali Schelling, 1815)

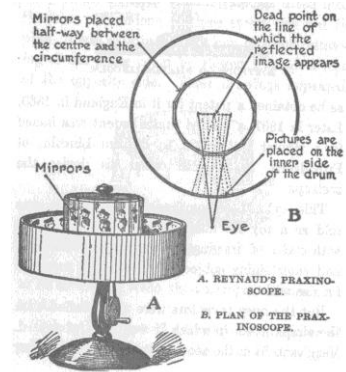
Zoetrope(1834) (yaşam tekerleği)

1830'ların başında Belçikalı bilim insanı Josaph Plateu art-imgelerle çok sayıda çalışma yapmıştı ve bu deneyler sonucunda doğrudan güneş ışığına baktığı için göz nurunu kaybetmişti. Plateau, saniyenin üçte biri kadar bir sürede art-imgelerin "görmenin sürekliliğini" yaratan biçimde çalışmalar yaptı. Roget, Faraday ve diğer bilim insanlarının çalışmalarının sonucu olarak fenakitiskop (aldatan görüş) tasarladı. Fenakitiskop, sekiz ya da onaltı bölüme ayrılmış bir disk üzerinde yer alan yarıklar içinden sabit imgeler üzerinden ve diskin döndürülmesiyle oluşan hareket algısı yaratıyordu. Fenakitiskop'tan kısa bir süre

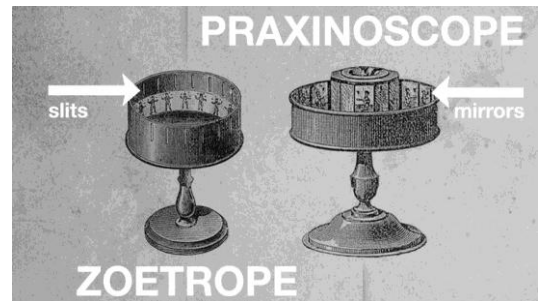
sonra ona çok benzeyen iki aygıt yapıldı: Alman matematikçi Stampfer tarafından stroboscope ve William G. Horner'a ait Zoo(e)trope.

İlk zoetrope'lardan

Zoetrope'dan geliştirilerek aynalı makina:
Praxinoscope

Zoetrope ve Praxinoscope

"Yaşam tekerleği" döner bir silindirin çeperinde çevresini saran birkaç kişi aynı

anda simüle edilen bir eylemi, çoğu zaman dansçıların, hokkabazların, boksörlerin ve akrobatların birbirini takip eden hareketlerini izleyebiliyorlardı.

Filmle ilgili ilk çalışmalar zoetrope ve peşisıra art-imge yaratımı üzerine icat edilen optik makineler ile başladı.

Mimarlık öğrencilerinin bu çalışmasında, İstiklal Caddesi üzerinde anlık olarak deneyimlenen ve retina üzerinde iz bırakan durumlar ve potansiyelleri birer anlatı olarak fragmanlar haline getirdiler.

Yaklaşık bir aylık süreç boyunca öğrenciler İstiklal Caddesi üzerinde birer flaneur / flaneuse olarak görsel, işitsel ve bedensel olarak deneyimledikleri izler üzerinden yola çıkarak eskizler, analizler ve pop-up çalışmalar yaptılar. Cadde üzerinde 1/200 ölçeğinde in-fill birer mekan tasarlayarak kent ve görmek/ görülmek üzerine düşünceler ürettiler.

Bu deneyimleri, bir storyboarda yansıttıktan sonra peşisıra fragmanlar halinde zoetrope ve praxinoscope makinelerine dönüştürdüler.

Sergide oluşturdukları mekan ile öğrenciler, izleyiciyi İstiklal Caddesi'nde kısa bir gezintiye çıkardıktan sonra ortada yer alan siyah büyük zoetrope'un içine girmeye davet ediyorlar. Büyük zoetrope izleyiciyi içine çekerek, kendisinin de montajın önemli bir parçası olduğunu anlatıyor.

Sizin İstiklal Cadde'niz ise nasıl bir okuma?

* Cray, Jonathan, 2010. "Gözlemcinin Teknikleri, On Dokuzuncu Yüzyılda Görme ve Modernite Özerine", Metis, İstanbul.

Çalışma ekibi ///

sakinsalon

NKÜ, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık
Fakültesi,
Mimarlık Bölümü
Mimari Tasarım I
I. sınıf öğrencileri

Yürütücüler:

Yrd. Doç. Dr. Esen Gökçe Özdamar
Yrd. Doç. Dr. Okşan Tandoğan

Öğrenciler:

Alper Öner
Burak Saral
Burcu Babaoğlu
Büşra Işıldak
Cüneyt Başaran
Enes Şahin
Gülsüm Alban
Hande Savaş
Hayrullah Başaran
İrem Nur Bıyık
Mehmet Ali Kurt
Mehmet Bozkurt
Metin Filgöz
Miraç Melikşah Yalçın
Oğuz Uğurlu
Okan Öksüz
Pınar Kodal
Rümeysa Öğütçü
Selin Koca
Şeyda Kırac
Şermin Şentürk
Taha Yunus Aydın
Veysel Şahin

<http://sakinsalon.blogspot.com.tr/>